

Kāds ir mazo skolu pienesums izglītības nozarei?

Mazās skolas galvenokārt ir lauku skolas

Egita Terēze Jonāne

Valdības gaitēņos joprojām runā par jaunu izglītības reformu, kura apdraud mazo skolu pastāvēšanu un kuru šovasar Saeimas deputāti raksturoja kā “bēru dienu lauku reģioniem”. “Vietējā Latgales Avīze” sarunā ar lauku skolu direktoriem vēlas uzsvērt mazo skolu pienesumu izglītības nozarei.

Galēnu pamatskolas pienesums

Gunita Strode (no labās) ar Galēnu pamatskolas Skolēnu pašpārvaldes komandu

Galēnu pamatskolas direktore **Gunita Strode** «Vietējai Latgales Avīzei» atgādināja, ka mazā skola ļauj bērnam mācīties gandrīz pie pašām mājām, viņam nav jābrauc uz Preiļiem vai uz Rīgu, vai Ņujorku, pametot vecāku mājas. «Protams, es ļoti priecāšos, ja, pabeiguši augstskolas vai profesionālās izglītības iestādes, mūsu absolventi pabūs Ņujorkā. Šodien Galēnu pamatskola atbilst Izglītības un zinātnes ministrijas definētajiem labas skolas kritērijiem, tāpēc ka tupina iet to ceļu, kuru uzsāka iepriekšējās paaudzes, bet vienmēr ar domu par atdtīstību un pilnveidi. Proti, mēs sniedzam izglītību bērniem viņu vecvecāku, vecāku dzimtajā skolā, nemiīgi papildinot skolas materiālo bāzi, labiekārtojot telpas, sekojot līdzi jaunākajām tehnoloģijām un saglabājot tradicionālo kultūrvidi. Pateicoties Galēnu pagasta iedzīvotājiem, pateicoties skolotāju kolektīvam, Galēnu pamatskolai ir autoritāte sabiedrībā. Nu, un, protams, ja mēs runājam par izglītības saturu un kvalitāti, tad tas ir katras skolas, arī laukos, prioritāte. Paldies skolotājiem, kuri skolai atdeva 30–40 dzīves gadus, mēs bijām spēcīgs pedagogu kods, kas izloģojis daudzas talantīgu, gudru skolēnu paaudzes, un ar lepnumu varam sekot viņu izaugsmei un karjerai savā pagastā, novadā, valsts un pasaules mērogā. Pēdējā piecgadē skolas skolotāju kolektīvs ir mainījies, jo liela daļa kolēģu devušies pensijā, un tagad ir jaunā pedagogu kolektīva laiks. Jaunie kolēģi mūs, pieredzējušos, integrē šajā digitālajā laikmetā, ir prasīgi, mērķtieciņi, erudīti savā profesionālajā meistarībā, tāpēc mēs topam tehnoloģiski erudītāki. Tieši tāpat kā uguns ienesa kardinālas izmaiņas pasaules attīstībā, tā arī tehnoloģijas strauji maina cilvēci un tās attīstību, arī mūs,» teica Gunita.

Viņa lepojas ar direktores vietnieci izglītības jomā Sandru Rimšu, kura ir arī vizuālās mākslas un dizaina un datorikas skolotāja. Tāpat viņa lepojas ar jauno fizikas, ķīmijas un ģeogrāfijas skolotāju Jūliju Belkovsku, kura ir

Galēnu pamatskolā mācās 89 bērni

arī metodīkis, priecājas, ka skolā strādā datorsistēmu administratorators Mareks Briška ar augstāko izglītību, tikko kļuvis par «Mācītspēks» studentu, sākumskolas skolotāju jauno paaudzi Solvitu Medni-Noviku un Renāti Stikāni, ar pieredzējušajiem pedagogiem Ingu Elsti, Tatjanu Lazarevu un Valenfinu Mičuli, Gunti Belkovski, pirmsskolas pedagogiem Ivetu Upenieci, Reģīnu Ružu un Ilonu Sondari. Priecājas par skolas absolventi Mārti Upenieci, jauno spēļu valodas fakultatīva skolotāju, ļoti erudīto atbalsta personāla komandu: audiologopēdi Aigu Ancāni, speciālo pedagogu Tatjanu Sobolevu un psiholoģi Aiju Rjabinīnu.

«Mūsu jauno kolēģu tālākizglītības temps ir ļoti ātrs, mācīšanās ir iešana līdzī pārmaiņām, kas norisinās visu dzīvi. Un pats neatliekamākais mērķis ir cilvēku mācīšanās mācīties. Ja skolotājs nepārtraukti mācās, tad ar prieku mācās arī skolēns,» pauda pārliecību Gunita, un iestarpināja, ka Galēnu pamatskola uzticas jaunajiem skolotājiem un mūsdienu tehnoloģijām un ir atvērta pasaulei. Runājot par izglītības saturu un kvalitāti (Galēnu pamatskolā tiek realizētas pirmsskolas un pamatzglītības programmas, kā arī divas iekļaujošās izglītības programmas bērniem ar mācīšanās traucējumiem un ar fiziskās un garīgās attīstības traucējumiem), Gunita pauz pārliecību, ka mazais skolēnu skaits nav panaceja vai bieds valdībai, ka maz bērnu klasē ietekmē viņu zināšanas. Tas, ko un kā māca skola, ir skolotāja atbildība, un Galēnu pamatskolā visi pedagogi strādā ar lielu atbildību. Gunita uzsvēra: «Skolā mācās sirsnīgi, darbīgi, aktīvi un apzinīgi skolēni, kas spēj uzrādīt augstu sniegumu savā ikdienas mācību darbā. Pagājušo mācību gadu noslēdzot, «Zvaigzņu stundā» tika aicināti uz apbalvošanu par labām un teicamām sekmēm un panākumiem mācību priekšmetu olimpiādēs 50% skolēnu, un 25% no tiem par sasniegumiem 2. posma olimpiādēs. Skolas skolēnu skaits nav rā-

ditājs, pēc kura lemt par tās tālāko virzību. Galēnu skolā skolēnu skaits pēdējos 60 gados ir bijis diezgan līdzīgs. Jāpiezīmē ka tuvākajās pilsētās gan skolēnu skaits ir samazinājies ne jau par desmit, bet par 500 skolēniem. Un skola nav rūpnīca, kurā var izmērit un nosvērt produkciju, salīdzināt gadus un desmitus, kā veicies procentuālos mērījumos. Katra mācību gada skolas absolventi ir unikāli, neatkārtājami un īpaši. Galvenais, lai ir mērķtiecība, cieņa un prasme sadarboties, kas ir arī mūsu skolas trīs galvenās vērtības. Laukos, tāpat kā mazpilsētā, ir vieglāk zināt un saprast šos ciltskokus, ciltsrakstus, tu redzi un priecāies par katru bērnu, viņa panākumiem visas dzimtas griezumā. Arī vecāki ir ieinteresēti, lai viņu bērns būtu gudrs, izglītots. Bieži dzirdu vecākus sakām par skolu – mana ģimene. Skolotājs un vecāks ir izaudzis šajā savā mazajā kopienā, tāpēc saruna vienam ar otru ir atvērta, mēs nevaram sarunāties citādāk – esam ļoti tuvi. Mūsu skolotājā, mūsu bērmos un mūsu vecākos ir šī dzimtas sajūta, piederības savai skolai, kopienai un vietai sajūta. Un skola šo kopieni apvieno.»

Galēnu pamatskola šo piederību savai vietai, ko mēdzam saukt par lokālpatriotismu, popularizē ar savu Galēnu Kultūrvēstures biedrību, jo tajā darbojas vietējās kopienas aktivisti un arī skolotāji. Gunitai liels prieks par jauno Roberta Mūka muzeja komandu (Gita Palma un Inga Skrūzmane-Mičule) un viņu aktīvo darbību un lielo pienesumu. Tiek realizēti dažādi novadnieku godināšanas un pagasta popularizēšanas pasākumi, vides sakopšanas, pagasta un iedzīvotāju izpētes projekti, projekti jauniešiem un mazākumtautību kopienas iesaistei.

Gunita atgādināja arī to, ka lauku skolas ir latviešu valodas un latvieša dzīvesziņas un kultūras uzturētājas un sargātājas. «Galēnu pamatskolā mācās dažādu tautību bērni, tomēr viņi iemācās runāt skaitā latviešu valodā, jo mēs skolā runājam tikai latviski, tāpat skolā skan arī latgališu valoda – esam pārliecināti latgaliēši. Mēs rīkojam visus valsts un tradicionālos tautiskos svētkus – tikko atzīmējam Baltu vienības dienu ar uguņu sasauksmi Baltijā. Šajā uguņu sasauksmes nakrī skolotāji, skolēni un viņu vecāki stiprinājam izpratni par 13. gadsimta Latvijas vēsturi ar kopīgu filmas par šo laika posmu noskatīšanos. Iestarpināšu, ka mācību gadu uzsākam ar priestera svētbū skola un pirmseksāmenu laiku uzsākam ar Svēto Misi baznīcā. Ja mēs latvietību un latviešu valodu, kultūru, garīgās vērtības gribam saglabāt nākamajam paaudzēm, tad ir jā saglabā lauku skolas,» teica Gunita.

Viņa Galēnu pamatskolu reklamē visbiežāk ar vārdiem, ka skola dod zināšanas un izpratni par vērtībām, stiprina latviešu valodu un kultūru un nacionālo apziņu.

Noslēdzot sarunu, Gunita aicināja sabiedrībā runāt par cilvēku laukos, uzsvērt viņa vajadzības, rūpēties par tām, un, ja būs rūpes par cilvēku, tad būs rūpes arī par laukiem un lauku skolām.

Tiskādu pamatskolas pienesums

Olga Miseviča teic, ka ir Tiskādu pamatskolas patriote

«Pirms diviem gadiem tā bija Tiskādu vidusskola, bet pēc reorganizācijas – Tiskādu pamatskola ar 100 izglītojamiem 1.–9. klasē un ar deviņiem bērniem pirmsskolas grupā. Tā piedāvā piecas izglītības programmas: pirmsskolas; pamatzglītības; mazākumtautību pamatzglītības; speciālo izglītojamajiem ar mācīšanās traucējumiem un speciālo mazākumtautību izglītojamajiem ar mācīšanās traucējumiem,» pastāstīja šīs skolas direktore **Olga Miseviča**.

Tiskādu pamatskolā mācās 109 bērni

«Mūsu skolas misija ir skola kā izglītības un kultūras centrs, kur īstenojam mūsdienu prasībām atbilstošas kvalitatīvas mācības un audzināšanu katra skolēna personības izaugsmei, individuālo spēju un interešu izkopšanai. Mēs cenšamies būt mūsdienu konkurencspējīga skola, kura veido izglītotu, aktīvu un patriotisku personību. Mūsu skolas vērtības ir atbildība, centība, gudrība un drosmē. Paldies skolotājiem, kuri ir savas skolas patrioti. Mūsu

darbā palīdz tas, ka mēs šeit, ciematā, pazīstam viens otru. Šodien lielākais izaicinājums ir kompetenču pieejas stiprināšana un pilnīga pāreja uz mācībām valsts valodā (šobrīd dažos priekšmetos un dažās klasēs mācības notiek bilingvāli, jo esam mazākumtautību skola). Skolā tiek sniegts liels atbalsts skolēniem latviešu valodas apgūšanai, pedagogu palīgu atbalsts mācību stundās, individuālais darbs ar skolēniem, ārpusklases pasākumi, interešu izglītības programmas, latviešu valodas un literatūras nedēļa, dzejas diena u.c. Skolēni katru mācību gadu piedalās novada latviešu valodas un literatūras olimpiādē, un ir arī labi rezultāti – izcīnām godalgotas vietas, Atzinības rakstus. Ģimenes bērni runā krievu valodā, tāpēc tikai skola ir tā vide, kur viņi mācās un runā latviešu valodā. Vecāki atbalsta mūs, viņi bērnu mudina mācīties latviešu valodu un runāt latviski.»

Tiskādu pamatskolas saime raksta un īsteno projektus, jo, kā uzsvēra direktore, daļība projekts ļauj dažādot stundas un ārpusstundu darbu, attīsta skolēnu individuālās kompetences, pieradina veselīgam dzīvesveidam, palīdz iegādāties inventāru, ļauj organizēt jauniešu pasākumus. Skola vidusskolas statusā īstenojusi arī Eiropas Savienības programmas «Erasmus+» projektu un eTwinning projektu. Piedalās Latvijas skolas somas programmā, organizē mācību ekskursijas.

«Lauku skolas bērniem ir svarīgs šis atbalsts, jo ne visi bērni var atļauties kaut kur aizbraukt, turpināja stāstījumu direktore, tāpēc ka viņu vecākiem ienākumi nav stabili vai tie nav lieli. Katru gadu skolas pašpārvalde raksta jauniešu iniciatīvas projektus vasaras aktivitātēm. Šogad arī īstenojām projektu, un augustā skolotāji ar skolēniem devās pārgājienā pie Feimaņu ezera, brauca ar kuģīti. Bērniem ļoti patik pārgājieni ar nakšpošanu, viņi grib tur pavadīt vairākas dienas. Mūsu skolai ir raksturīgi kopā būšanas pasākumi, arī ekskursijas, jo tie ne tikai ļauj atpūsties, bet arī izglīto mūs,» ar iedvesmu stāsta Olga.

Paužu vērojumu, ka Tiskādu pamatskola ir ļoti sportiska skola, to apliecina skapis, pilns ar dažāda lieluma kausiem, izcīnītiem vairākās disciplīnās. Direktore sirsnīgi nosaka, ka, lai arī Tiskādu pamatskola ir maza, tomēr sacensībās tā ir liela. «Šogad jau septembrī skolēni novada rudens krosa stafetēs Kaunatā izcīnīja 1. vietu. Skola piedāvā arī iesaistīties vokālajā ansambļā, deju grupā, angļu valodas klubā, kā arī teātra, leļļu teātra, solistu, burvju mākslinieka, latviešu tautas dzīvesziņas, valodu pasaules,

tehniskās jaunrades, 3D printēšanas, LEGO, dzimtās valodas, Jaunā inženiera un uzņēmēja pulciņos. No 1. septembra skolā sadarbībā ar skolas angļu valodas skolotāju angļu valodu skolēniem māca skolotāja no Amerikas. Ar Rēzeknes pašvaldības atbalstu 2. un 3. klases skolēni par brīvu apmeklē Rēzeknes peldbaseinu, visi skolēni pirm-dienas vakarā var par brīvu šlodot. Skolēniem tiek organizēti karjeras izglītības pasākumi un mācību ekskursijas,» saka Olga.

Vaicāju, kas piesaista bērnus un vecākus kādai konkrētai skolai. «Daudzus gadus strādāju Daugaviešu pamatskolā, bet, kad šo skolu slēdza, atnācu uz toreiz vēl Tiskādu vidusskolu, un man līdzī atnāca visi skolēni. Skolēniem tika nodrošināts pašvaldības transports. Esmu pārliecināta, ka skola kā dzīvu organismu veido skolotāji, un Tiskādu pamatskolā ir brīnišķīgs skolotāju kolektīvs. Tas ar savu piemēru izglīto un audzina jauniešus. Aptaļu rezultāti liecina, ka arī vecāki skolu un skolotāju darbu vērtē atzinīgi un izvēlas savam bērnam mūsu skolu. Vecāki sadarbojas ar skolu, paši aktīvi piedalās skolas dzīvē. Skolā

ir daudz tradīciju un kopīgu pasākumu ar vecākiem. Septembrī notika Tēvu dienas pasākums, un tur piedalījās apsimts dalībnieki. Esam ģimieniska skola. Kad uz skolu atnāk vidusskolas absolventi, viņi pateicas, ka skolas iedotās zināšanas palīdzēja izmācīties par robežsargu, skolotāju, inženieri, policistu, mediķi... Viņi labprāt dalās pieredzē un stāsta par savām profesijām un karjeru pamatskolas posma skolēniem. Visi 2023. gada 9. klases absolventi turpina mācīties profesionālajās izglītības iestādēs. Mēs redzam, ka mūsu bērni turpina mācības vidusskolā vai tehnikumā, pēc tam iestājas augstskolās. Mazās skolas ar mazākumtautību izglītības programmām spēj nodrošināt kvalitatīvu izglītību. Jāpieņem šodienas realitāte, ka ir bērni, kuri mācās pēc savām spējām, un ka ir vecāki, kuri nevar atļauties bērnu stūt uz augstskolām, tāpēc bērni strādā. Paldies Rēzeknes novada pašvaldībai un Maltas apvienības pārvaldei par materiāli tehnisko un finansiālo atbalstu skolai,» teica Olga. Viņa novēlēja lauku skolām vēl daudzus pastāvēšanas gadus.

Pelēcu pamatskolas pienesums

Guntars Ratenieks un kolēģi Pelēcu pamatskolas skolēniem māca cilvēcisku attieksmi

Pelēcu pamatskolas pedagogi, kuri šajā mācību gadā izglīto 60 bērnus, nodrošina izglītības pieejamību lauku bērniem, «Vietējai Latgales Avīzei» uzsvēra šīs skolas direktors **Guntars Ratenieks** un retoriski jautāja, ko Izglītības un zinātnes ministrija domā, uzsverot pieejamību jaunajā skolu reformas modelī. Pēc direktora novērotā, ministrija vēlas savienot divus nesavienojamus kritērijus – pieejamību (skolēnam ceļā līdz skolai jāpavada ne ilgāk kā 40 minūtes) un skolēnu skaitu klasē (minimums 20 bērni klasē). «Ministrijai ir jāizvēlas – vai nu būs šīs 40 minūtes ceļā, tātd mazās skolas kādu laiku vēl pastāvēs, vai arī skolēnu skaita kritērijs, līdz ar to mēs nešķirojam bērnus, visi skolēni saņems lauku izglītību. Mazās skolas nodrošina pedagogos un atbalsta personālu, tikmēr pedagogu trūkums vērojams lielajās skolās, tātd ministrijai jāpēta, kāpēc tā notiek, kāpēc mazās skolas skolotājs negrib mainīt komfortu pret darbu lielajā «kombinātā». Jā, mazajā skolā skolotāja atalgojums varbūt ir mazāks, bet viņam ir normāls darba ritms, viņš nāk uz skolu atpūties, jo viņam nav jālabo 30 mājasdarbi, arī diena skolā paiet daudz maz mierīgā tempā, tāpēc ka nav jāsatraucas par skolēnu disciplīnu (lielajās klasēs tas ir grūti izdarāms,» teica Guntars.

Viņš izdienā redz, ka kolēģi aprunājas ar katru skolēnu un nodrošina individuālu pieeju stundās, savukārt lielajā skolā skolotājam, ja viņš ievēro ministrijas prasīto stundas modeli, stundas sākumā 5–7 minūtes jānodrošina ierosinā-

Pelēcu pamatskolā mācās 60 bērni

skolas, kuras nepilda šos kvalitātes kritērijus, un to apliecina valsts centralizēto eksāmenu rezultāti un plaukstošais privāto skolotāju bizness.

«Pelēcu pamatskola, tāpat arī citas lauku skolas nodrošina pakalpojumu pilnu spektru. Šajā mācību gadā mūsu skolā ir četras izglītības programmas, tostarp pēc vecāku lūguma ieviesām iekļaujošo speciālo izglītības programmu izglītojamajiem ar smagiem garīga rakstura traucējumiem, līdz ar to mēs nešķirojam bērnus, visi skolēni saņems lauku izglītību. Mazās skolas nodrošina pedagogos un atbalsta personālu, tikmēr pedagogu trūkums vērojams lielajās skolās, tātd ministrijai jāpēta, kāpēc tā notiek, kāpēc mazās skolas skolotājs negrib mainīt komfortu pret darbu lielajā «kombinātā». Jā, mazajā skolā skolotāja atalgojums varbūt ir mazāks, bet viņam ir normāls darba ritms, viņš nāk uz skolu atpūties, jo viņam nav jālabo 30 mājasdarbi, arī diena skolā paiet daudz maz mierīgā tempā, tāpēc ka nav jāsatraucas par skolēnu disciplīnu (lielajās klasēs tas ir grūti izdarāms,» teica Guntars.

Viņš izdienā redz, ka kolēģi aprunājas ar katru skolēnu un nodrošina individuālu pieeju stundās, savukārt lielajā skolā skolotājam, ja viņš ievēro ministrijas prasīto stundas modeli, stundas sākumā 5–7 minūtes jānodrošina ierosinā-

Lasītāju viedokļi

Žanna Osipova: «Ģimenes paliek strādāt laukos, bet, ja bērns iet uz skolu pilsētā, vecāks sekos bērnam. Lauki sāk izmirt, neatīstīsies lauksaimniecība, neatgriezās vairs ne vecāki, ne arī bērni uz laukiem. Skola – tas ir rādītājs, ka vēl joprojām bērniem šeit ir nākotne.»

Inga Ansons: «Ja grib saglabāt lauku teritorijas un to ciematus, tad valstij ir jādomā par visas Latvijas iedzīvotāju vienmērīgu blīvumu un kultūras centriem, kur ir skoliņas, bibliotēkas un kultūras nami... Tas viss nav tikai šodienai, bet nākotnes Latvijai... Skoliņas ir asinrīte.»

Elīta Grancovska: «Lauku skolām pienešums ir liels. Bērni iegūst izglītību un kļūst patstāvīgi. Uz mācību iestādi ved skolas autobuss un vecāki var būt droši.»

Antonina Skreivere: «Nav darbavietu, nav cilvēku, nav bērnu un nebūs skolu. Varat finansēt cik grib.»

Kristīne Andrejeva: «Lauku skolās ir mazākas klases, līdz ar to skolotāja var katram skolēnam pievērst vairāk uzmanības. Mūsu skoliņa ir maza, bet bērnu ar katru gadu vairāk, un nav apvienoto klašu, kā citās lauku skolās.»

Gunta Vilcāne-Toze: «Ja nav skolas, vecāki neapsver šādu dzīvesvietu. Ja tiek radīti apstākļi ģimenes ar bērniem – soli pa solim sāk darboties naudas aprīte uz vietas, radot jaunās darba vietas. Tuksnesī sētai sklāi mazā cerība.»

Ieva Parša: «Lauku skolas man šķiet tikpat svarīgas kā Dziesmu svētki.»

Edīte Bēvelde: «Lauku skola ir kā liela ģimene. Visi cits citu zina, pilnīgi cita atmosfēra, salīdzinot ar lielu kolektīvu. Individuāla pieeja, iespēja ātrāk pamanīt vajadzības. Bet jebkurā gadījumā noteicošais ir vissvarīgākais ir cilvēki, kas un kā strādā. Sevišķi bērni to ļoti jūt. Viņiem patīk tās skolotājas, kurām darbs skolā ir vairāk nekā darbs.»

Meldra Gaillāne: «Mana pieredze liecina, ka pilsētas skolā mans bērns iegūst vairāk. Bet tas arī ir individuāli atkarīgs no katra bērna. Ir bērni, kuriem lielās pilsētu skolu klases neder. Un tad noder mazāka lauku skola, kur ir mierīgāk.»

Arvīds Glauža: «Mums ir Naurēnu vidusskola Rogovkā – paldies Dievam vēl ir. Var redzēt un dzirdēt, kā skolēni sasniedz virsotnes mācībās. Bez skolas ciems izzustu.»

Dzintars Kalvāns: «Valstij nav matemātiski jāreķina, kādi ir izdevumi skolās uzturēšanai, bet bez visādām šaubām ir jāfinansē lauku skolas un jā saglabā tās. Nav skolas, un viss cits zudīs tajā apkārtnē.»

Madara Ivane: «Lauku skolā ir laiks un vieta pievērsties katram bērnam. 1000 skolēnu pilsētas skolas sāk atgādināt vistu fermas: kurš saprata un izdzīvoja – malacis, kuru tur «samala» – pats vainiņš. Ne katram bērnam ir piemērota mācīšanās starp 30 klasesbiedriem, ne katrs var koncentrēties tajā jūklī. Pie lauku skolām bieži vien ir plašā zālā zona un mazāka satiksmes intensitāte. Bērni var kaut uz mirkli pabūt svaigā gaisā, kas būtu grūti, mācoties skolā, kuru vismaz no divām pusēm apņem iela, bet trešajā ir skolotāju auto stāvlaukums.»

Gunitas Strodes un Egītas Terēzes Jonānes foto

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
«Par projekta raksta «Kāds ir mazo skolu pienesums izglītības nozarei?» saturu atbild SIA «Vietējā»»